

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

професионално направление: 3.6. „Право”

докторантска програма: Гражданско и семейно право

автор: Таня Венциславова Йончева

тема: *„Неизпълнение на договора за организирано туристическо пътуване и отговорността на туроператора за вреди“*

изготвил становището: доц. д-р Захари Емилов Торманов, хабилитиран по научна специалност гражданско и семейно право, професионално направление 3.6. „Право” в ЮФ на УНСС

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ,

Със Заповед № Р33-1978 от 19.05.2017 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски” съм определен за член на журито за защита на посочения по-горе дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”. Бяха ми представени: дисертацията, автобиография и автореферат. След запознаване с представените ми материали давам следното становище:

Информация за дисертанта

Дисертантът Таня Венциславова Йончева е завършила специалност „Право” в Юридическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски” през 2001 г.

През месец ноември 2002 г. е вписана като адвокат в Адвокатска колегия – Пловдив.

От януари 2006 г. и до настоящия момент е главен асистент в Аграрен университет – Пловдив, като преподава дисциплините „Основи на правото“, „Основи на правото и нормативноправна уредба в туризма“, „Административно право и административен процес“ и „Аграрно право“.

Зачислена е в докторантура на самостоятелна подготовка към Катедра по гражданскоправни науки на Юридическия факултет при ПУ „Паисий Хилендарски” през 2014 г.

Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в обем от 227 страници и включва: съдържание; увод; изложение в три глави; заключение и библиография. Направени са 274 бележки под линия. Библиографската справка включва 125 източника на български, английски и немски езици.

Фокусът на дисертационното изследване е поставен върху проблематиката на неизпълнението на договора за организирано туристическо пътуване и отговорността на туроператора за причинените на потребителя вреди от неизпълнението. Рецензираното дисертационно изследване е първото систематично изследване фокусирано върху тази важна тема. Важността на изследването се предопределя, от една страна, от относителната тежест, която предоставянето на туристически услуги има в националното и световното стопанство, а от друга страна, от съществения дял, който туристическите пакети заемат в общото предлагане на туристически услуги.

Актуалността на изследването произтича и от обстоятелството, че то представлява първото систематично изследване на тази проблематика след приемането на новия Закон за туризма през 2013 г. В дисертацията са направени анонси, макар и накратко, и към новата Директива 2015/2302 относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги, която предстои да бъде транспонирана в българското право.

В Глава първа се разглеждат общите положения на договора за организирано туристическо пътуване – правната му същност, страните, предмета на договора. Изследвани са правните белези на договора и характерните му особености. Обстойно е анализиран правният статут на туроператора и на другата страна по договора – потребителят. Накратко са разгледани основните задължения на страните по договора. Засегнати са и отношенията между туроператора и туристическия агент.

С оглед заявената тема на научното изследване структурата, съдържанието и обемът на Глава първа повдигат някои въпроси. След като темата на научното

изследване е фокусирана върху неизпълнението на туроператора и анализа на отговорността му, то не е оправдано една трета от обема на работата да е посветен на общите въпроси за договора и страните по него. Неоправдано е за изясняването на статута на туроператора да са посветени 20 страници (с. 33-53), а на задълженията му по договора, неизпълнението на които е основен обект на изследване, да са отделени само 3 страници (с. 65-68). С оглед заявените в заглавието цели на изследването по-оправдано е изложението в Глава първа да бъде изключено от разработката, като краткото изложение относно задълженията на туроператора бъде разпределено при анализа на неизпълнението им, по формулата - анализ на съответното задължение, анализ на неизпълнението му и формите на неизпълнение, анализ на отговорността на туроператора.

В Глава втора се разглежда неизпълнението на задълженията на туроператора. Акцентът е върху анализа на специално уредените в Закона за туризма хипотези на неизпълнение от туроператора. Разгледани са: значителното едностранно изменение от туроператора на основни клаузи на договора, като форма на неизпълнение; изменението на цената на туристическия пакет и предпоставките, при които такова изменение е допустимо; отмяната на организираното туристическо пътуване; неизпълнението или опасност от неизпълнение на значителна част от услугите по договора. Анализирани са задълженията на туроператора за оказване на съдействие и хипотезите, при които се поражда такова задължение. Обърнато е внимание на изискването на закона за отправяне на рекламация от потребителя при неизпълнение или неточно изпълнение на задължение от туроператора или от доставчици на услуги, включени в туристическия пакет. Следва положително да се оцени анализът в тази глава на множество съдебни решения, както на български, така и на чуждестранни съдилища – предимно немски.

В Глава трета систематично е изследвана отговорността на туроператора при неизпълнение на задълженията му по договора за организирано туристическо пътуване. Разгледан е фактическият състав на отговорността и спецификите ѝ при неизпълнение на договор за организирано туристическо пътуване. Изследвани са изрично посочените в Закона за туризма основания за освобождаване на туроператора от отговорност. Обстойно са анализирани възможностите за договорно ограничаване на отговорността на туроператора.

Оценка на публикациите по дисертацията

В автореферата са посочени следните публикации:

1. Отговорност на туроператора за причинени имуществени и неимуществени вреди на потребители на организирани туристически пътувания. Адвокатски преглед, бр. 4-5, 2015.

2. Отмяна на организирано туристическо пътуване с обща цена от туроператора. Търговско и облигационно право, бр. 12, 2015.

3. Неравноправни клаузи в договорите за организирано туристическо пътуване с обща цена. Сборник от международна научна конференция „Туризмът в епохата на трансформация“, организирана от ИУ – Варна, ноември 2015.

4. Приложимост на ПЕДП при неизпълнение на договора за организирано туристическо пътуване. Сборник от семинар на тема „Soft Law и развитието на съвременното право“, организиран от ЮФ на ПУ.

С тези публикации са направени достояние на научната общност част от включените в дисертацията тези. Първите две публикации са в утвърдени списания на правна тематика с редколегия, а останалите две са включени в сборници от конференция и организиран семинар.

Оценка на научните и научно-приложните приноси

Последователното и систематично изследване на проблематиката относно неизпълнението от туроператора на договора за организирано туристическо пътуване и на отговорността му за причинените от това неизпълнение вреди е довело до постигане от дисертанта на необходимите за такава разработка научни и научно-приложни резултати с приносен характер. Като примери за такива могат да бъдат посочени следните:

1. Цялостно изследване на неизпълнението от туроператора на договора за организирано туристическо пътуване и на отговорността му за причинените от това неизпълнение вреди, с оглед уредбата на новия Закон за туризма от 2013 г.

2. Изясняване статута на туроператор на лице, което има право да извършва туроператорска или туристическа агентска дейност по законодателството на друга

държава-членка на ЕС (с. 46), както и възможността такава дейност да се упражнява и от Европейско кооперативно дружество (с. 47).

3. Анализ на възможността за временно или еднократно извършване на туроператорска дейност под режима на т. нар. „свободно предоставяне на услуги“ в държавите-членки на ЕС (с. 48 и сл.).

4. Анализ на възможността по чл. 104 ЗТ застрахователят да организира или поеме разноските по връщането на потребителя (с. 125-126).

5. Обстоен анализ на неимуществените вреди в контекста на неизпълнение на договор за организирано туристическо пътуване (с. 163-170).

6. Предложението *de lege ferenda* ограничаването на отговорността на туроператора, когато отговорността на доставчик на съответна услуга от пакета е ограничена от международен договор, ратифициран, обнародван и влязъл в сила за Република България, да произтича само от закона, без да е необходима и съответна клауза в договора. Следва да се има предвид обаче, че изискването на закона такова ограничаване да е предвидено и в договора, цели и информиране на потребителя за възможността за ограничаване на отговорността на туроператора в тези случаи.

Критични бележки и препоръки

Към изложеното в дисертацията могат да се направят и някои критични бележки и препоръки. Някои от тезите в дисертацията не са достатъчно задълбочено аргументирани и поради тази причина понякога и погрешни. Например, на с. 93 авторът твърди, че увеличението на цената до 5% е „напълно позволено и няма да се третира като нарушение на договора“. Потребителят „ще бъде принуден да поеме разликата в стойността на пътуването за своя сметка“. Такъв извод е необоснован и не намира подкрепа в закона. Напротив, чл. 88 ЗТ изрично прокламира, че цената на организираното пътуване не може да се увеличава, освен при наличието на строго определени предпоставки. Това, че в чл. 89, ал. 3 ЗТ се казва, че увеличаването на цената с повече от 5 % се смята за значителна промяна на договора и дава възможност на потребителя да се откаже от него, в никакъв случай не означава, че до тази граница туроператорът може правомерно и безконтролно да увеличава цената.

Също така на с. 102 дисертантът твърди, че в хипотезата на отмяна на пътуването от туроператора и неприемане на заместващо пътуване от потребителя, туроператорът има задължение за възстановяване на платената цена, като от подлежащата на връщане цена „туроператорът може да приспадне само извършените невъзстановими разходи, направени във връзка с пътуването (депозити, платени застраховки, глоби за върнати билети, визови такси и т.н.)“. Този извод е необоснован и неправилен. Законът изисква на потребителя да бъдат възстановени „платените от него суми по договора в 7-дневен срок ...“ (чл. 90, ал. 1, във вр. с чл. 89, ал. 4 ЗТ). След като причината за отмяната на пътуването, не се дължи на потребителя, няма основание той да бъде санкциониран поради отмяната на пътуването, като не му се възстанови цялата платена от него сума. Нещо повече, отделно от това той има право и на обезщетение, освен в случаите на ненабиране на необходимия минимален брой участници за пътуването или на отмяната му поради форсмажор.

Житейски и юридически необосновано е и предложението de lege ferenda да се предвиди задължение за заплащане на неустойка, ако потребителят упражни правото си на рекламация за неточно изпълнение на договора след установения в договора или в закона срок (с. 135, с. 220, т. 3). Може да се аргументира намаляване на отговорността на туроператора, ако той докаже, че при своевременно уведомяване за неточното изпълнение (рекламация), биха могли да бъдат избегнати или намалени част от вредите, но да се санкционира потребителят в хипотеза на неизпълнение на туроператора не ми се струва резонно.

Въпреки направените критични бележки дисертацията има своите достойнства и показва притежаваната от дисертанта теоретична подготовка в областта на частното право и способност да извършва научни изследвания и да аргументира обосновани изводи от тях.

Заключение и крайна оценка

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на ЗРАС и на ППЗРАС, като съдържа научни и научноприложни резултати, представляващи оригинален принос на кандидата в науката.

Крайната ми оценка за дисертационния труд на Таня Венциславова Йончева на тема: *„Неизпълнение на договора за организирано туристическо пътуване и*

*отговорността на туроператора за вреди“ е **ПОЛОЖИТЕЛНА**. Постигнатите резултати от научното изследване ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури на Таня Венциславова Йончева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.*

12.06.2017 г.

подпис:

/доц. д-р Захари Торманов/